

Nr 241.

Av herr **Persson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den lägre lantbruksundervisningens ordnande.

Uti Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående den lägre lantbruksundervisningens ordnande, säger statsrådet att »lantmannaskolans främsta uppgift torde liksom hittills böra vara att i möjligaste mån giva jordbrukarungdomen de teoretiska och praktiska insikter i jordbrukets bedrivande, som den behöver för sin yrkesutbildning», samt att lantmannaskolan bör utgöra den allmänna formen för meddelande av grundläggande fackkunskaper åt blivande jordbrukare. Skolan skall emellertid inte taga detta såsom enda uppgift utan även giva sina elever ett visst mått av allmänt medborgerligt vetande. Den förutvarande uppdelningen av lantmannaskolor i A- och B-typ föreslås borttagen. Undervisningsplanen bygger på det förhållandet att det stora flertalet elever inte har mera förkunskaper än som meddelas i folkskola. Statsrådet säger också att »på grund av den förhållandevis korta tid, som i allmänhet kan stå till förfogande för kurserna, torde någon större differentiering i fråga om kunskapsstoffet med hänsyn till elevernas förutbildning knappast kunna genomföras».

Man kan ju ge rätt åt den uppfattningen att det inte är lätt att differentiera huvudkursen i grupper på grund av förkunskaper, men frågan är väl ändå om det inte bör vara möjligt för de elever, som efter folkskola genomgått folkhögskola eller läroverk eller som ha motsvarande kunskaper, att komma längre i fråga om fackundervisning än elever med enbart folkskola som grund. Undervisningen för dessa elever borde kunna ordnas så, att å schemat gives mindre tid för medborgerliga ämnen och mera tid åt fackämnena.

För att realisera detta torde det vara nödvändigt att ordna med extra kurser motsvarande förutvarande lantmannaskolor av A-typ. Huvudmotiveringen till den nya ordningen är, att det stora flertalet lantungdom inte har ekonomisk möjlighet eller tid till att genomgå flera kurser, varför såväl medborgarkunskap som fackämnena meddelas på en 5 månaders kurs. Faktum är väl ändå, att det inte låter sig göra att meddela en grundlig undervisning i något av dessa var för sig så stora undervisningsområden. Den mest önskliga undervisningsvägen för blivande jordbrukare är väl folkskola, fortsättningsskola, folkhögskola och lantmannaskola. Och därför bör denna väg i fortsättningen så mycket som möjligt uppmuntras. Det torde väl ändå stå klart att elev med större förkunskaper, än som meddelas i folkskola, kan lättare tillgodogöra sig fackämnena i lantmannakurs än den,

som inte har dessa förkunskaper, och följaktligen bör kunna få fördjupade kunskaper i fackämnen.

Statsrådet säger på sid. 35 att »vad jag nu anfört rörande kurserna och undervisningens planläggning torde icke få anses helt bindande för dessa frågor utan får betraktas endast såsom utgörande en normalplan för lantmannaskolans verksamhet. För att lantmannaskolan skall kunna fullgöra sin uppgift måste, såsom jag förut framhållit, ett stort mått av frihet i fråga om undervisningens gestaltande förutsättas. Det bör få ankomma på skolornas styrelse att efter medgivande av Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen besluta om anordnandet av andra kurser än de förut omförmälda, där så finnes lämpligt, och i övrigt vidtaga sådana ändringar i kurserna, som kunna påkallas av den fortgående utvecklingen av jordbruksnäringen.»

Detta uttalande kan ju ge en möjlighet till realiserandet av ovan berörda tankegång, men vi anse att riksdagen bör än kraftigare understryka, att dylika påbyggnadskurser böra anordnas där så är möjligt. (En skola t. ex. så anordnad att den kan ta emot 60 elever i en 5 månaders huvudkurs bör samtidigt ordna med en kurs och undervisningsplan för förslagsvis 20 elever med folkhögskola, läroverk eller motsvarande som förkunskaper.)

Uti i propositionen anfört yttrande (sid. 62) har landstingets i Södermanlands län förvaltningsutskott ifrågasatt, huruvida icke undervisningen vid lantman- och lanthushållsskolorna borde ställas under skolöverstyrelsens överinseende.

Förmodligen menar ovannämnda förvaltningsutskott att detta överinseende bör på ett eller annat sätt samordnas med överinseendet över folkhögskolorna.

Otvivelaktigt ligger det något i denna tankegång. Såväl lantman- och lanthushålls- som folkhögskolorna röra sig med mycket likartat klientel och äro var för sig rätt stora organisationer och komma säkerligen i fortsättningen att bli ändå större. Folkhögskolorna ha en avdelning i skolöverstyrelsen och lantmannaskolorna en avdelning i lantbruksstyrelsen. Tanken ligger nära till hands att de tre här ovan nämnda skolformerna kunna ha samma överledning och att arbetet sedan delades upp på särskilda avdelningar. Att realisera detta torde emellertid inte gå utan närmare utredning. Önskvärt är därför att dessa synpunkter av statsmakterna beaktas.

I propositionen (sid. 36) har föreslagits att antalet ledamöter i styrelse för lantmannaskola bör bestämmas till fem. Av dessa är skolans rektor självskriven ledamot och de övriga fyra utses på sätt som Kungl. Maj:t i fråga om varje skola bestämmer. Ett något större antal torde dock i många fall av praktiska skäl vara att föredraga, då därigenom underlättas för olika intressenter, exempelvis hushållningssällskap och landsting, att erhålla en mera fyllig representation. Vi föreslå därför att ledamöternas antal måtte bestämmas till *minst* fem.

Av propositionen framgår, att elevavgifterna skola borttagas och sålunda undervisningen bliva fri. »En dylik åtgärd», säger departementschefen, »torde ur flera synpunkter få anses berättigad. Redan kostnaden för uppe-

hållet vid skolorna ställer merendels stora krav på många elevers ekonomiska resurser. Det är också att märka, att vid flera skolor undervisningsavgifter redan nu icke förekomma.» I anslutning härtill föreslås vida högre anslag till skolorna, vilket åstadkommer att dessa bleve oberoende av den inkomst, elevavgifterna medförde.

Det torde ock vara så, att elevavgifternas borttagande skulle öka elevfrekvensen och därigenom åstadkomma att lantmannaskolorna komme att bliva en mer än nu anlita skolförm. Emellertid finnas skolor, som för sin ekonomi i mycket hög grad äro beroende av elevavgifterna och för vilka deras borttagande skulle äventyra skolans ekonomi, och särskilt är detta fallet, då skolan tillhör förening eller stiftelse, vilken ej vore i stånd att genom ökat anslag kompensera de minskade elevavgifterna.

För att undgå påtälad olägenhet för dessa skolor kunde stadgas rätt för Kungl. Maj:t att medgiva att elevavgift finge upptagas i viss skola, dock till belopp och under tid Kungl. Maj:t bestämde.

Kungl. Maj:t har vidare för i propositionen berörda ändamål föreslagit väsentligt högre anslag, och torde detta vara nödvändigt för att skolorna på ett effektivt sätt skola kunna gå i land med sin uppgift. Emellertid anföres i propositionen:

»De förmåner, som skulle beredas hithörande skolor, äro i olika hänseenden större än de som vissa andra undervisningsanstalter åtnjuta, exempelvis folkhögskolorna, med vilka den lägre lantbruksundervisningen hittills varit jämställd. Tveksamhet kunde därför tänkas uppstå med hänsyn till befarade konsekvenser. Emellertid vill jag framhålla, att det i föreliggande fall är fråga om yrkesundervisning och att statsmakterna beträffande denna undervisningsgren ansett sig böra kunna tillämpa gynnsammare villkor än eljest.»

Vi dela statsrådets uppfattning, att en höjning av elevstipendierna är motiverad.

Utan att ingå på frågan om de anslagskrav, som komma att ställas från de andra skolor, som här ovan åsyftas, torde likväl kunna påstås, att dessa skolors krav skola bliva prövade i vanlig ordning och att således ett fastslående på förhand av vissa skolors mindre förmånliga ställning icke kan anses vara riktigt. Då frågan gäller elevstipendiernas storlek torde man däremot kunna påstå, att den lika behandling i stipendieavseende av elever i folkhög- och lantmannaskolor, som av riksdagen hittills ansetts vara riktig, icke måtte frångås. Varje gång riksdagen beslutat en höjning eller sänkning av stipendierna till elever i den ena skolan har ock beslutats att motsvarande förändringar skola vidtagas i den andra. Ett frångående av denna av riksdagen upprepade gånger fastslagna princip synes icke vara motiverat. Skolornas elevmaterial är i mycket stor utsträckning detsamma och behovet av stipendier därför ensartat.

Ett höjande av stipendierna och även anslagen till folkhögskolorna skulle stå i god överensstämmelse med syftemålet i Kungl. Maj:ts proposition, vilken genom de föreslagna åtgärderna vill åstadkomma en effektiv undervis-

ning för jordbrukets utövare för att göra dem mera skickade att fullgöra sin viktiga uppgift.

Med åberopande av vad som ovan anförts angående

- 1) anordnandet av särskilda kurser för elever med större förkunskaper än folkskolan ger,
- 2) enhetligare organisation av överinseendet över folkhög-, lantman- och lantmanhållsskolor,
- 3) antalet styrelseledamöter för lantmannaskolor,
- 4) rätt för skola att i vissa fall upptaga elevavgifter,
- 5) likartade anslagsbestämmelser för folkhög- och lantmannaskolor och överensstämmelse i fråga om stipendiebeloppens storlek, hemställes,

att riksdagen ville besluta i enlighet med vad som i motionen anförts.

Stockholm den 12 mars 1939.

Ivar Persson.

Verner Andersson.

Allan Holstenson.